טעאטער נאטיצען

„אין נאמען פון גאט"

היינט אוועגט ווערט צום דרייטען מאל היינטיגע וואך נעשפּיעלט די פּיעסע „אין נאמען פון גאט", און די וועלכע האבען די פּיעסע געזעהן קענען זיך ניט אפּלויבען פון דער שעהנער אויסשטאטונג און אינהאלט.

„אין נאמען פון גאט", מאכט גלייך פלאץ פאר „יאנקעלע קארמאנישטשיק", וועלכער כאפּט זיך אריין אין סטענדערד טעאטער אויף די צווייטע טעג פסח.

מאקס קרעשאווער'ס עהרען אוועגט

אלע הכנות ווערען געמאכט צום עהרען אוועגט פון מאקס קרעשאווער, מענעדזשער פון דער קאמפּאניע, וועלכער קומט פאר דינסטאג דעם 29־טען אפּריל.

לכבוד דעם עהרען אוועגט, ווערט אויפגעפירט צום ערשטען מאל די פּיעסע „די פאטרישלאסענע טיר".

לעצטער עהרען אוועגט, דעם זעקסטען מאי

דעם זעקסטען מאי וועט פארקומען דער לעצטער עהרען אוועגט פון דער קאמפּאניע פון סטענדערד טעאטער. יעדער אוועגט איז א בשותפות'דיגער שען מאראם אסתר פּיעלד, די מיטער ראליסטין פון סטענדערד טעאטער, און דעם סופּליאר, מר. מאקס שאר.

וואס עס ווערט געשפּיעלט ווערט דערווייל געראטען בסוד. פרעהלאך אבער וועט דאמאלס געווים זיין, און קלובע חברה באזאמלען זיך מיט בילעטען.

דריי „פינסקי" אוועגטען אין שטאדט

פרייטאג אוועגט, שבת אוועגט און זונטאג אוועגט, אט די דריי פסח אוועגטען, וועלען זיין געווידמעט דעם גרויסען אידישען שריפטשטעלער און דראמאטורג דוד פינסקי, וועלכער וועט זיין דער פסח נאכט פון נאציאנאלען ארבייטער פארבאנד און די פּועלי צ'יון.

פרייטאג אוועגט, וועט דוד פינסקי פארלעזען זיין לעצטע דראמע „דריי", אין פארבאנד אינסטיטוט, סיסעל סטריט.

שבת אוועגט וועט דוד פינסקי דריי דען אין אנשי ענגלאנד האל איבער דער אידישער ליטעראטור. דעמזעלבען אוועגט ווערט אויך צוגעגרייט א באנקעט אין פארבאנד הויז.

זונטאג אוועגט וועט פארקומען א גרויסער קאנצערט אין אנשי ענגלאנד האל, אין וועלכען עס באטייליגט זיך דער אלייעבטער זינגער א. לעווין, די באר וואוסטע פּיאניסטין מיס חנה גראסמאן, און דער פּידעל שפּיעלער דוד רעדבלאט. אויסער דעם וועט דוד פינסקי זעלבסט פארלעזען פון זיינע שריפטען.

די וועלכע האבען שוין געהערט דוד פינסקי פארלעזען וויסען וואס פאר א פארגעניגען זיי ערוואר־טען.

אל. הערים און פּ. יאסינאווסקי אין שטאדט

ווי מען לאזט אונז וויסען, האט זיך געגרינדעט א קאמיטעט, וועלכער ברענגט קיין טאראנטא דעם באוואוסטען פארלעזער אל.הערים און דעם באריהמטען פּ. יאסינאווסקי, וועלכע וועלען אויפטרעטען אין סטענדערד טעאטער.

חזן הערשמאן פאר א שבת

עס ווערען געמאכט די לעצטע פאר־באריטונגען פאר'ן קבלת פּנים פון חזן מרדכי הערשמאן, וועלכער וועט דא דאווענען א שבת אין דער בית יעקב שוהל, הענרי סטריט.

אידיש יוגענטליכער ליטעראריש־דראמאטישער קלוב גיט א קאנצערט און פארשטעלונג

דער אידישער יוגענטליכער ליטעראריש־דראמאטישער קלוב האט לעצטען פרייטאג אוועגט געגעבען א קאנצערט און דראמאטישע פארשטעלונג אין אל־האמבראַ האל, אונטער דער רעזשי פון מר. י. ווייסבארד. עס איז דורכגעפיהרט געווארען אן איינאקטער „א דעלעגאט פון אמעריקע", פון מאיר שווארץ, מיט דער מיטווירקונג פון ה. מ. ווייסבארד, פ. ס. גראס, פ. ר. לעווינסקי, ה. ל. שיפּמאן און ה. ל. שטארקמאן.

די קאנצערט־אפּטיילונג איז באשטאנען פון איינינע פאפּולערע זאכען. עס איז צווישען אנדערעם אויך דורכגעפיהרט געווארען אברהם רייזענ'ס „מאי קא משמע לן", „נר תמיד", די „עלעגיע" און עס איז דעקלאמירט געווארען פרוג'ס „די לאקשען ברעטן".

צולעצט איז דורכגעפיהרט געווארען שלום־עליכם'ס קאמעדיע „דער גט", מיט דער מיטווירקונג פון ה. מ. זייאנץ, פ. ר. לעווינסקי, פ. ק. אדלער, ה. ה. ראדזשינסקי, ה. נ. זעליקמאן, ה. י. ווייסבארד, ה. י. גרין, פ. ס. נראס, ה. מ. האלפּערן און ה. ה. שיפּמאן.

גוטע כונות און שוואכע אויסטייטשונגען

(וועגען די דראמאטישע קלובען פון דער בריטער אמעריקע)

פון א. מ. מאנדעלבוים

דראמאטישע קרייזלאך. וואו גע־פינט מען זיי ניט?

ניו יארק איז דאך דאס מען שוין אין דער ערשטער עטאפּ.

און לאס אנדזשעלעס איז די לעצטע סטאנציע.

אומעטום דרעהען זיך ארום יונגע מענשען און הלומ'ן וועגען דראמאטישע קרייזלאך. דא און דארט דאס מען שוין אועלכע קרייזלאך צונויפגעשטעלט, גרויפירט ארום זיך די לעמענטען, וואס טראגען אין זיך א פונק פון טאלאנט און אויפגעבויט א ביהנע פאר זיך אליין.

דאס דראמאטישע קרייזעל איז א מיניאטור פון די ניו יארקער קלובען, און אמאל איז עס א קאפּיע פון דער נייער היימישער סביבה, וואו עס האט זיך שוין אויסגעקריסטאליזירט און אויסגעשליפן א טעאטראלישער וועזען. דער עלעמענט, וואס גרופּירט זיך ארום דעם קרייזעל איז אומעטום דער איינגעגער: בייטאג איז מען א שניידער, א בעקער אדער עפּעס אנדערס, און ביינאכט ווארפט מען אראפּ פון זיך די אלטע מלבושים און מ'געהט אריין אין „היכל" צו דינען דעם גאט פון דער „הייליגער" קונסט.

אפילו אין ניו יארק, וואו אלץ ווערט דורכגעפיהרט אויף א בריטערען שטייגער, איז אזא אויפגאב שווערליך, ובפרט אין דער פּראוינציעלער סביבה, וואו די מעגליכקייטען זענען באשרענקט, וואו מען מוז זיך איינצימען אין ענג נרעניצען און זיך באנוגענען מיט קליינע אויסטאונגען.

וואס וויל דער זוכער און אנהענגער פון די דראמאטישע קרייזלאך? א קאריערע? בכבוד? גאלד? אונטער די שווערע אומשטענדען, אין וועלכע דער נייער אידישער שויספּיעלער לעבט אין אטעמס, איז וועגען אועלכע לוקסוסען שווער צו רעדען. און פ'איז פארשפּארט צו זאגען, אז דער דיעלעטאנט, וואס טרעט ארויס אין שלום־עליכם'ס און איינאק־טער, האט אינזינען בלויז איין זאך: תורה לשמה! ער וויל פּשוט אפּרשייר־טען ליטעראטור צווישען פאלק.

אויב דאס איז די כונה פון דעם דראמאטישען קלוב, האט זיין פונקציע ניט נאר א בארעכטיגונג, נאר עס איז אפילו א נוטווענדיגקייט צו עדמיטיגען אלץ דקרייזלאך, כדי זיי זאלען זייערע פליגעל בריטער קאנען אויסשפּרייטען.

גוטע כונות אליין זענען אבער נאך ניט גענוג. מען מוז די כונות קאנען פארטיישען, — אנקליידען זיי אין א געוועריגען לבוש. דער דראמאטישער קרייזעל דארף זיין א מיסטער פון א בעסערע ביהנע, פון א שהנערער און געוועהן איז עס דער ערשטער ארויס־טריט.

מ'איז ארויס פאר דער עפענטליכקייט און מ'האט געוואלט וויזען ווי אזוי מ'שפּיעלט טעאטער.

האט מען אויפגעפיהרט שלום־עליכם'ס איינאקטער „מענשען".

ס'וואלט געווען נאאיוו, ווען די מענשען אליין זאלען דעם ספּעקטאקעל באטראכטען פאר א גרויסען אויפטו.

די אנטוויקלונגהמער האבען בודאי געפיהלט, אז זיי טרעטען ארויף א פרעמדער ערד, — אז זייערע טריט זענען שוואכע, ניט־זיכערע.

ווייל — מען דארף זיך ניט אפּנאר־רען — א ניי שטאדט ווערט ניט גע־בויט אויף שטרויענע דעשטעוואניעס; מ'מוז פריהער צעמענטירען דעם פונדא־מענט, פארפעסטיגען די זיילען, און ערשט דערנאך צוטרעטען צום בנין גופא.

דער ערשטער ספּעקטאקעל איז ארויסגעקומען שוואכליך אפילו פאר א התחלה. ס'איז ניט קיין חיזיק ווערט ס'איז שולדיג. דער עיקר איז: ס'איז ארויסגעקומען פונקט דער היפך פון דעם, וואס ס'האט באדארפט און געקאנט ארויסקומען.

שלום־עליכם'ס „מענשען" האבען ניט געשפּיעלט, נאר א פּ ג ע ר ע ד ט זייערע ראליען. ס'האט געפעהלט די לע־בעדיגקייט, דער זשעסט, די מימיק, די אינטאנאציע; די ווערטער זענען ארויס־געקומען מעכאניש, אהן א טראפּען לע־בען.

געוויס, ס'האט געפעהלט די סביבה.

דאס ארט האט דער'הרג'עט דעם ספּעקטאקעל.

ס'האבען געפעהלט די נויטיגע ביה־נע־מבשירים.

ס'האט געפעהלט דער עפעקט פון א דראמאטישען ספּעקטאקעל.

און דער ספּעקטאקעל האט געווי־זען ווי אזוי מ'דארף ניט שפּיעלען טע־אטער.

גראד האב איך פאר די אויגען קיין פּראגראם ניט געהאט, און איך וויים ניט די נעמען פון די אנטיילנעמער.

אבער דאס איז א קנאפּער שטער.

ווייל וואס שייך דער שיטה פון א בעסערער אידישער ביהנע, — זענען די אנטיילנעהמער אוועק אין א ריכטונג, וואס שאפט אפ אינגאנצען דעם סטאר־סיסטעם.

אין שלום־עליכם'ס „מענשען זענען ניט געווען קיין סטארס, נאר ס'האט גע־הערשט דער אנסאמבל.

קיינער האט קיינעם ניט פארטוכ־קעלט, און קיינער האט קיינעמ'ס לאר־בער־קראנצען ניט אוועקגענומען...

שפּיעל; מענשען האבען ניט דעם מינ־דעסטען באגריף וועגען הלאטונג, וועגען דעקאראטיווע עפעקטען און די אנדערע זיבען זאכען אהן וועלכע מען קאן פאר אן עולם ניט ארויסטרעטען.

שוין דער מנהג אליין צו פאראנ־שטאלטען ספּעקטאקלען אויף א ניט־צוך־נעפאסטער ביהנע נעהמט אוועק פון די דראמאטישע קרייזלאך דעם גלאנץ און פארוואנדעלט די פארשטעלונגען אין א אארט. וויל מען ערפילען א פונקציע בשלימות, מוז מען עפּיס מקריב זיין. די יונגעלייט און די יונגע מיידלאך, וואס זענען באמת אויסען תורה לשמה — קונסט צוליעב קונסט — האבען ניט גע־טארט דערלאזען, אז מען זאל אויפפיה־רען א ספּעקטאקעל איז א זאל, וואס איז אחלילה ניט צוגעפּאסט צו די טעכניש פארהאנדענען פון דער ביהנע. ווער קאן נאר, אונטער אועלכע אומגינסטיגע אומ־שטענדען, רעדען וועגען שלימות? ווע־מען קאן זיך גאר חלומ'ן צו ערוואר־טען, אז מען זאל אין אזא זאל קאנען אויפ־פיהרען א ספּעקטאקעל מיט ערפאלג?

נאר אמאל: מען טאר בשום־אופן ניט אונטערשאצען די וועדרעד און די ער־צייהערישע פונקציע פון די דראמאטישע קלובען. יונגע מענשען בראנגען קרבנות; ווי זענען זיך מקריב פאר אן ענין, אין וועלכען זיי גלויבען באמונה־שלימה. און טאקי וועגיל עס איז אזוי — האט דער דראמאטישער קלוב ניט געטארט איבערלאזען ווערען אויף הפקר. דער דראמאטישער קלוב נייטיגט זיך אין לעהרער, אין נ ע נ י ט ע מענ־שען, וואס האבען אן אלזייטיגען באגריף וועגען די דעפאלען פון דער אידישער ביהנע. אהן לעהרער איז די טרחה פון די יונגע מענשען ארייסגעוואדען.

אייב אזעלכע מענשען פעהלען — איז שוין פיעל גלייכער, אז די דראמא־טישע קלובען זאלען אינגאנצען זייערע זלייזלאך פארמאכען און זיך ערקלעה־רען באנקראט.

די גוטע כונות פון די אידישע דראמ־אטישע קרייזלאך, אין דער פּראוינץ ווערען אויסגעטייטשט אויף א שוואכען אופן. זיי קאנען ניט ערציהען קיין עולם פאר בעסערע פּיעסען, און ממילא קאנען זיי זייער ציעל ניט דערגרייכען.

דראטי דאלטאן האט תתנה מיט אסקאר האמערשטיינ'ס זון

שיקאגא, אפּריל, 22.

דראטי דאלטאן, די באקאנטע מוואוי־אקטריסע, האט דא היינט התונ־נטהאן מיט ארטור האמערשטיין, א זון פון פארשטארבענעם אפּערע־אימפּערסא־ריא אסקאר האמערשטיין. די צערעמאניע איז דורכגעפיהרט געווארען פון ראבי הירשפעלד.

די כלה איז אלט 28 יאהר און דער חתן 51. ער האט חתונה געהאט דעם פערטען מאל און זי צום צווייטען מאל.

מיט שוואכע טריט אויף א פרעמדער ערד

(צום דראמאטישען ספּעקטאקעל פונ'ם אומאפהענגיגען דראמאטישען קלוב, לעצטען זונטאג אין אלהאמבראַ האל)

פון מעפיסטאפעל

געווען איז עס דער ערשטער ארויס־טריט.

מ'איז ארויס פאר דער עפענטליכ־קייט און מ'האט געוואלט וויזען ווי אזוי מ'שפּיעלט טעאטער.

האט מען אויפגעפיהרט שלום־עליכם'ס איינאקטער „מענשען".

ס'וואלט געווען נאאיוו, ווען די מענשען אליין זאלען דעם ספּעקטאקעל באטראכטען פאר א גרויסען אויפטו.

די אנטוויקלונגהמער האבען בודאי געפיהלט, אז זיי טרעטען אויף א פרעמ־דער ערד, — אז זייערע טריט זענען שוואכע, ניט־זיכערע.

ווייל — מען דארף זיך ניט אפּנאר־רען — א ניי שטאדט ווערט ניט גע־בויט אויף שטרויענע דעשטעוואניעס; מ'מוז פריהער צעמענטירען דעם פונדא־מענט, פארפעסטיגען די זיילען, און ערשט דערנאך צוטרעטען צום בנין גופא.

דער ערשטער ספּעקטאקעל איז ארויסגעקומען שוואכליך אפילו פאר א התחלה. ס'איז ניט קיין חיזיק ווערט ס'איז שולדיג. דער עיקר איז: ס'איז ארויסגעקומען פונקט דער היפך פון דעם, וואס ס'האט באדארפט און געקאנט ארויסקומען.

שלום־עליכם'ס „מענשען" האבען ניט געשפּיעלט, נאר א פּ ג ע ר ע ד ט זייערע ראליען. ס'האט געפעהלט די לע־בעדיגקייט, דער זשעסט, די מימיק, די אינטאנאציע; די ווערטער זענען ארויס־געקומען מעכאניש, אהן א טראפּען לע־בען.

געוויס, ס'האט געפעהלט די סביבה.

דאס ארט האט דער'הרג'עט דעם ספּעקטאקעל.

ס'האבען געפעהלט די נויטיגע ביה־נע־מבשירים.

ס'האט געפעהלט דער עפעקט פון א דראמאטישען ספּעקטאקעל.

און דער ספּעקטאקעל האט געווי־זען ווי אזוי מ'דארף ניט שפּיעלען טע־אטער.

גראד האב איך פאר די אויגען קיין פּראגראם ניט געהאט, און איך וויים ניט די נעמען פון די אנטיילנעמער.

אבער דאס איז א קנאפּער שטער.

ווייל וואס שייך דער שיטה פון א בעסערער אידישער ביהנע, — זענען די אנטיילנעהמער אוועק אין א ריכטונג, וואס שאפט אפ אינגאנצען דעם סטאר־סיסטעם.

אין שלום־עליכם'ס „מענשען זענען ניט געווען קיין סטארס, נאר ס'האט גע־הערשט דער אנסאמבל.

קיינער האט קיינעם ניט פארטוכ־קעלט, און קיינער האט קיינעמ'ס לאר־בער־קראנצען ניט אוועקגענומען...

זאל אבער דער דראמאטישער קלוב ניט אנטמיטיגט ווערען.

———

א געניטערע רעזשי און א שטרענ־גערע באציהונג צו זיך אליין — און דער קלוב וועט פוף־כל־סוף זיינס דער־גרייכען.

———

דער ספּעקטאקעל איז געווען פאר־בונדען מיט א קאנצערט.

דער ארקעסטער פונ'ם קלוב האט, אונטער דער לייטונג פון ה' בלומין, גע־שפּיעלט פארשיידענע מעלאדיען, געמיי־שען פון אינטערנאציאנאלע מאטיוון, און דער עולם האט הילבין אפּלאדירט.

עטליכע נומערען זענען איבערגע־שפּיעלט געווארען אויפ'ן פארלאנג פונ'ם עולם.

ה' שאפּירא האט פארגעטראגען שלום־עליכם'ס „צוליעב א היטעל". דאס איז א פסח'דיגע מעשה, פול מיט הומאר און שפאס, און די צוהערער זענען געוועזען געשפאנט און האבען אויסגעהערט די מעשה פון אנהויב ביז'ן סוף.

אן עולם איז געווען א נאר־נרויסער.

דאס וויזט אז די לאקאלע דראמא־טישע קלובען האבען אנהענגער, און אונ־טער גינסטיגערע, אומשטענדען וואלטען זייערע ספּעקטאקלען באזוכט געווארען פון ביל מענשען.

א קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל

פון א. וואהלינער.

———)::(———

א נאציאנאלע קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל. דער שעהנער הלום מיז אין גיבען ווערען נאך א שעהנע ווירקליכ־קייט.

מען רעדט וועגען איהר שוין א לאנ־גע צייט, אבער איצט איז די העכסטע צייט איבערצוגעהן פון רייד צו טאטען.

מען רעדט וועגען איהר א לאנגע צייט, אבער אין טומעלדיגען לעבען אונ־זערען מיט זיין מארק־געשריי און מיט זיינע טויזענטער רופען האבען אפשר א סך נאך ניט געהערט פון איהר.

און הערען איז נייטיג און טון איז א הייליגער חיב, איינער פון די סאמע הייליגסטע.

וואו און ווען איז געבאָרען געווארען דער גדעאנק וועגען דער קאנסערוואטא־ריע? "דו פרעג די טויטע אין די קברים".

בעת דער וועלט מלחמה זענען אויף די פעלדער פון פראנקרייך געשטאנען וועלדער גאנצע פון צלמים אויף סאראר־טישע קברים, און צווישען זיי האבען אריתמ'ס און צושראקען באהאלטען מן דוד'ס אויף אידישע קברים. די מגן־דוד'ס האבען אוועקגעשטעלט אנדערע אי־דישע סאלדאטען, גוטע קינדער פון אידי־שען פאלק. אין דער האפנונג, אז ווען עס וועט קומען דער טאג פון רעכענשאפט און מען וועט נעהמען צעהלען די וואונדע פון יעדען בעזונדערען פאלק און יעדען פאלק בעזונדער אויסטייילען דעם לוין פאר זיינע ליידען און קרבנות, וועט מען צעהלען אויך אונזערע אפּפער. און מען וועט ניט פארגעסען אן אונזער פאלק, און זיך טרינקענדיג אין דעם בלוט רויטען ים און קוקענדיג דעם טויט אין די אויר־גען, פול מיט עצר אויף דעם טויט פון די געפאלענע חברים, האבען אידישע קינ־דער אין דער אמעריקאנער ארמיי גע־חלומט: פון דעם בלוט ים וועט די וועלט ארויסקומען א בעניטע, א שטראהלענדע, א גלויקליכע, א גערעכטע, א פרייע א מענשליכע אין אין דער וועלט וועט נגיק־ליך לעבען א פריי אידיש פאלק.

עס איז געווען טויט און פארווויס־טונג. אבער אין די הערצער פון א סך אמעריקאניש אידישע סאלדאטען האט גע־וזונגען דאס לעבען, האט געזונגען די אי־דישע האפנונג, האט מונטער געקלונגען די קלאנג, וואס איז א טרייסט און א ברכה געווארען: בדמיך חיי... בדמיך חיי...

אין דאס געזאנג האט זיך אויסגע־גאסען אין דעם נעראנג צו שטעלען די געפאלענע חברים א מאנומענט פון גע־זאנג און פרייד, פון בעניטען לעבען אין דעם לאנד פון אונזער נאציאנאלען תחיה המתים.

א קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל.

"דו פרעג די טויטע אין די קברים".

און פרעג די לעבען געבליבענע חברים אין דיגעפאלענע אמעריקאניש אידישע סאלדאטען, און זיי וועלען דיר דערצעהלען. וואו עס זענען געשאפען גע־וואָרען די ערשטע סענטען פאר דער קאנ־סערוואטאריע. אין אז דו וועסט הערען דעם עטשעפער, וועט זיך דיין פּנים אנצינ־דען פון שאנד פאר דיין גלייכגילטיגקייט און דיין הארץ וועט א ציטער טאן פאר שטאלץ מיט'ן אידישען אידעאליזם און מיט די לעצטע כחות וועסטו טראגען די ציגעל פאר דעם מאנומענט.

זיי וועלען דיר בעשיידען דערצעה־לען:

א פאר סאלדאטען האבען זיך צונויפ־געפּלעבען ערגעץ ניט ווייט פון די פאָ־דערשטע טראנשייען, אדער אפשר טאקי אין די טראנשייען גופא און האבען מיט שטראהלענדיגע אויגען אין מיט פריי־דיגע הערצער אוועקגעגעבען אפשר די לעצטע, יעדענפאלס די אונבאדינגט נויי־טיגע פאר זיי אליין, פראנקען און דאָ־לארס. און א רוף האט זיך געטראגען פון איין ווינקעל פון פראנט צום צווייטען און פון איין הייפעלע אידישע סאלדאטען צום צווייטען און דער רוף איז געהערט געווא־רען אונטערן דונער פון קאנאָנען.

און דאס איז געווען דער ערשטער פאנד פאר דער קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל.

עס איז געווען א וואונדערבארער חלום, לאמיר עס מאכען פאר א נאך וואונדערבארער ווירקליכקייט!

זאס, פייג, מיאוס אפּגענארט די אמע־ריקאניש אידישע זוהן, וואס זענען גע־שטאנען אין דער פעלט מלחמה, געטרייסט פון אידישע נאציאנאלע האפנונגען. און מיר האבען שענדליך אפּגענארט די לע־בען געבליבענע חברים זייערע, וואס האב־בען געשווארען צו הייליגען דעם טויט פון די געפאלענע און דעם טרויער פון זייער טויט דורך א מאנומענט פון לעבען און פרייד און געזאנג. אומזיסט האבען זיי ביז איצט גערופען די אמעריקאנער אר־דען אויפצובויען דעם מאנומענט.

און די דאזיגע שווערע זינד מוז אויסגעקויפט ווערען — שנעל און ברייט אויסגעקויפט ווערען. עס ווערט איצט אויף דאס ניי געמאכט א ארזוך אויס־צופיהרען דעם פלאן וועגען א קאנסערוואַ־טאריע אין ארץ ישראל און דאס מאל מיר זען אנגעשטרענגט ווערען אלע כחות דעם פלאן ברייט, שענדליך און שנעל דורכצופיה־רען.

עס האנדעלט זיך וועגען א צענטער פון אידישער מוזיק — אין קענען זיך דען פארגינען צו שטעהן פון ווייטענס אונזערע מוזיקער, אונזערע חזנים און אונזערע פידעל שפּיעלער און פּיאניסטען, סיי די וואס טרעטען ניט אריבער די נרעניצען פון דער אידישער נאס, סיי יענע וואס זענען ביז איצט געווען ווייט פון איהר און האבען זיך בא באהאלטען אונטער פרעמ־דע נעמען אין פרעמדע פאהנען?

עס האנדעלט זיך וועגען אידישער מוזיק — און וואו זענען די אידישע מאַ־סען, וואס דער אידישער נגון איז זיי אזוי טייער?

עס האנדעלט זיך פתם וועגען א מוד זיך טעמפּעל — און פארוואס זאלען פעהל לען דיר די אידישע מעצענאטען, וואס העלפען אזוי שטארק פארשפּרייטען מוזיק אין אמעריקא?

עס האנדעלט זיך וועגען א גרויסען נאציאנאלען קולטורדעלען אויפשטאן, וואס וועט העלפען פארווירקליכען די נבואה, אז מציון תצא תורה, און איז עס ניט א פארדראסה, ווען די, וואס העלפען בויען ציון, זאלען דא קיין חילוק ניט געבען?

עס האנדעלט זיך וועגען אן אייבינען מאנומענט פאר געפאלענע אידישען סאָל־דאטען — און ווער איז אזוי פארטעמפּט ניט צו בייגען אין עהרבארכט דעם קאפּ און ניט בייצוטראגען זיין חלק ארבייט?

און עס האנדעלט זיך ענדליך וועגען פאראייביגען די שירה פון פרייד און נא־ציאנאלען תחית המתים, מיט וועלכע־אידישע קינדער האבען אויסגעהייבט זיי־ערע נשמות — און ווער וועט ניט אינ־טערעסאנט די דאזיגע שירה און זי ניט פאראייביגען?

"דו פרעג די טויטע אין די קברים, דו פרעג די קינדער אין די וויגען".

יענע זיינען געשטארבען מיט שעהנע האפנונגען, די ווארטען מיר זאלען די האפנונגען פארווירקליכען. און מיר טאַ־רען זיי ביידע ניט אפּנארען.

דער טויט פון יענע און דאס לעבען פון די זענען רינגען פון איין און דער זעלבער גאלדענער קייט אונזערע, און די קאנסערוואטאריע איז איינע פון די שעהנסטע און נויטיגסטע רינגען, וואס וועט פאראייניגען די אין יענע, וואס וועט פארבינדען די פארגאנגענהייט מיט דער צוקונפט, וואס וועט זיין אן איבערגאנג פון טויט צו תחית המתים.

א קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל.

עס איז געווען א וואונדערבארער חלום, לאמיר עס מאכען פאר א נאך וואונדערבארער ווירקליכקייט!

איך געפין עס דאס בעסטע פאר ריינקייט רופט ניט דעם פלאמ־בער ווען דער סינק איז פארשטאפט. אביסעל דזשיזלעס'ס לאי וועט עס אויסרייניגען אין עטלעכע מינוט.

ענגלישע פּרעסע לויבט שטארק ניו יארקער „אי־דישען קונסט טעאטער"

לאנדאן, (איטא).

אלע צייטונגען דריקען לאנגע סימ־פאטישע באריכטען וועגען דער ערשטער אויפטרעטונג פון דעם ניו יארקער „אי־דישען קונסט טעאטער" מיט מאריס שווארץ אן דער שפּיץ אין דער אויספיה־רונג פון „שבתי צבי". אלע צייטונגען לויבען שטארק דעם גאנצען אנסאמבל און באזונדערס מאריס שווארץ.

די „טיימס" ערקלערט אז מאריס שווארץ שאפט „אן אויסגעצייכענטע ער־שיינונג אויף דער ביהנע, וועלכע ער באַ־הערשט אינגאנצען".

די „מארנינג פאסט" זאגט אז „שווארץ בדענגט אריין אויף דער ביהנע ווירדיגקייט, גראציע און ליידענשאפט. ער איז איינער פון די זיסע יינגער פון ישראל".

דער „טעלעגראף", זאגט אז „שווארץ'ס „שבתי צבי" איז א מאיעס־טעטיש־ביבלישע פיגור".

דער „דעילי עקספּרעס" שרייבט „שווארץ שפּיעלט קרעפטיג, ניט אדמיס־טישע בילדער פון דער טראגעדיע פון דאמען — אין ווער איז אזוי פארטעמפּט ניט צו בייגען אין עהרבארכט דעם קאפּ און ניט בייצוטראגען זיין חלק ארבייט?

און עס האנדעלט זיך ענדליך וועגען פאראייביגען די שירה פון פרייד און נא־ציאנאלען תחית המתים, מיט וועלכע־אידישע קינדער האבען אויסגעהייבט זיי־ערע נשמות — און ווער וועט ניט אינ־טערעסאנט די דאזיגע שירה און זי ניט פאראייביגען?

"דו פרעג די טויטע אין די קברים, דו פרעג די קינדער אין די וויגען".

יענע זיינען געשטארבען מיט שעהנע האפנונגען, די ווארטען מיר זאלען די האפנונגען פארווירקליכען. און מיר טאַ־רען זיי ביידע ניט אפּנארען.

דער טויט פון יענע און דאס לעבען פון די זענען רינגען פון איין און דער זעלבער גאלדענער קייט אונזערע, און די קאנסערוואטאריע איז איינע פון די שעהנסטע און נויטיגסטע רינגען, וואס וועט פאראייניגען די אין יענע, וואס וועט פארבינדען די פארגאנגענהייט מיט דער צוקונפט, וואס וועט זיין אן איבערגאנג פון טויט צו תחית המתים.

א קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל.

עס איז געווען א וואונדערבארער חלום, לאמיר עס מאכען פאר א נאך וואונדערבארער ווירקליכקייט!

פאפּסט נעהמט אויף גרויסע אי־דישע טורים־שען גרופּע

רוים, (איטא).

א גרופּע פון צוויי טויזענט טוריס־טען־אקאדעמיקער פון ווען, א העלפט פון וועלכער זענען אידען, האט אויסגע־דריקט דעם פארלאנג צו זעהן דעם פאפּסט. דאס רייזע־בוירא, וועלכע האט אנגעפיהרט די טוריסטען גרופּע, האט זיך ערגעטענט צו פיהרען די מאסע טו־ריסטען צום פאפּסט, ווייל זי האט מורא געהאט טאמער וועט זיך דער פאפּסט ענט־וואנען אויפצונעהמען אזוי פיעל אידען.

דאס טוריסטען בוירא האט זיך דאַ־ריבער געווענדעט מיט א ספּעציעלען אנ־פראגע צום וואטיקאן, צי דער פאפּסט וועט וועלען אויפנעהמען די אידישע טור־יסטען גרופּע. אויף דער פראגע איז געקומען א העפליכער ענטפער: „יא".

א קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל

פון א. וואהלינער.

———)::(———

א נאציאנאלע קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל. דער שעהנער הלום מיז אין גיבען ווערען נאך א שעהנע ווירקליכ־קייט.

מען רעדט וועגען איהר שוין א לאנ־גע צייט, אבער איצט איז די העכסטע צייט איבערצוגעהן פון רייד צו טאטען.

מען רעדט וועגען איהר א לאנגע צייט, אבער אין טומעלדיגען לעבען אונ־זערען מיט זיין מארק־געשריי און מיט זיינע טויזענטער רופען האבען אפשר א סך נאך ניט געהערט פון איהר.

און הערען איז נייטיג און טון איז א הייליגער חיב, איינער פון די סאמע הייליגסטע.

וואו און ווען איז געבאָרען געווארען דער גדעאנק וועגען דער קאנסערוואטא־ריע? "דו פרעג די טויטע אין די קברים".

בעת דער וועלט מלחמה זענען אויף די פעלדער פון פראנקרייך געשטאנען וועלדער גאנצע פון צלמים אויף סאראר־טישע קברים, און צווישען זיי האבען אריתמ'ס און צושראקען באהאלטען מן דוד'ס אויף אידישע קברים. די מגן־דוד'ס האבען אוועקגעשטעלט אנדערע אי־דישע סאלדאטען, גוטע קינדער פון אידי־שען פאלק. אין דער האפנונג, אז ווען עס וועט קומען דער טאג פון רעכענשאפט און מען וועט נעהמען צעהלען די וואונדע פון יעדען בעזונדערען פאלק און יעדען פאלק בעזונדער אויסטיילען דעם לוין פאר זיינע ליידען און קרבנות, וועט מען צעהלען אויך אונזערע אפּפער. און מען וועט ניט פארגעסען אן אונזער פאלק, און זיך טרינקענדיג אין דעם בלוט רויטען ים און קוקענדיג דעם טויט אין די אוי־גען, פול מיט עצר אויף דעם טויט פון די געפאלענע חברים, האבען אידישע קינ־דער אין דער אמעריקאנער ארמיי גע־חלומט: פון דעם בלוט ים וועט די וועלט ארויסקומען א בעניטע, א שטראהלענדע, א גלויקליכע, א גערעכטע, א פרייע א מענשליכע אין אין דער וועלט וועט נגיק־ליך לעבען א פריי אידיש פאלק.

עס איז געווען טויט און פארווויס־טונג. אבער אין די הערצער פון א סך אמעריקאניש אידישע סאלדאטען האט גע־וזונגען דאס לעבען, האט געזונגען די אי־דישע האפנונג, האט מונטער געקלונגען די קלאנג, וואס איז א טרייסט און א ברכה געווארען: בדמיך חיי... בדמיך חיי...

אין דאס געזאנג האט זיך אויסגע־גאסען אין דעם נעראנג צו שטעלען די געפאלענע חברים א מאנומענט פון גע־זאנג און פרייד, פון בעניטען לעבען אין דעם לאנד פון אונזער נאציאנאלען תחית המתים.

א קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל.

"דו פרעג די טויטע אין די קברים".

און פרעג די לעבען געבליבענע חברים אין דיגעפאלענע אמעריקאניש אידישע סאלדאטען, און זיי וועלען דיר דערצעהלען. וואו עס זענען געשאפען גע־וואָרען די ערשטע סענטען פאר דער קאָ־סערוואטאריע. אין אז דו וועסט הערען דעם עטשעפער, וועט זיך דיין פּנים אנצינ־דען פון שאנד פאר דיין גלייכגילטיגקייט און דיין הארץ וועט א ציטער טאן פאר שטאלץ מיט'ן אידישען אידעאליזם און מיט די לעצטע כחות וועסטו טראגען די ציגעל פאר דעם מאנומענט.

זיי וועלען דיר בעשיידען דערצעה־לען:

א פאר סאלדאטען האבען זיך צונויפ־געפּלעבען ערגעץ ניט ווייט פון די פאָ־דערשטע טראנשייען, אדער אפשר טאקי אין די טראנשייען גופא און האבען מיט שטראהלענדיגע אויגען אין מיט פריי־דיגע הערצער אוועקגעגעבען אפשר די לעצטע, יעדענפאלס די אונבאדינגט נויי־טיגע פאר זיי אליין, פראנקען און דאָ־לארס. און א רוף האט זיך געטראגען פון איין ווינקעל פון פראנט צום צווייטען און פון איין הייפעלע אידישע סאלדאטען צום צווייטען און דער רוף איז געהערט געווא־רען אונטערן דונער פון קאנאָנען.

און דאס איז געווען דער ערשטער פאנד פאר דער קאנסערוואטאריע אין ארץ ישראל.

די וועלט מלחמה האט זיך געענדיגט און דער שלום האט אפּגענארט. די וועלט איז ניט באנייט געווארען. די וועלט איז ניט גליקליך. אבער אינגאנצען אפּגאנארען האט אפילו דער וואַרסאילער שלום ניט געקענט. מען האט אויך דאס אידישע פאלק אפּגענארט, אבער אינגאנצען אפּ־גאנארען האט מען אפילו אונז ניט גע־קענט. דאס אידישע הייליגאנד ווערט גע־בויט. א שעהנערע אידישע צוקונפט ווערט געשמידט. אידישע הענד ברענגען אריין לעבען אין דער וויסטעניש. אבער די, וואס האבען מיט זייער טויט געהאפט צו ברינגען לעבען דעם אידישען פאלק, זיי האבען נאך ניט זייער מאנומענט. מען האט נאך אפילו דעם ווינקעל־שטיין פאר דער קאנסערוואטאריע ניט געליינט אין ארץ ישראל.

די וועלט האט אין א גרויסער מאס אפּגענארט דאס